

(psiholoģija)

Ja viņi būtu pacienti

Doktors Hauss, Šerloks, Līsbete Salandere... Ja uzmanīgi pavērojam, pašlaik topā ir seriālu varoņi, kas ir sociopāti ar augstu intelektu. Iespējams, tas apstiprina dažu ekspertu teikto, ka mūsdienu sabiedrība kļūst psihiski aizvien nestabilāka. Bet varbūt šādus tipāžus vienkārši interesantāk vērot, jo viņi gan piesaista, gan atgrūž vienlaikus. Mēs nolēmām uzspēlēt mazliet provokatīvu psiholoģisku spēli un piedāvājam speciālistiem *noteikt diagnozes seriālu galvenajiem varoņiem.*

Jaunais Šerloks

Vērtē
**ARTŪRS
UTINĀNS,**
ārsts
psihoterapeits

Grūti iedomāties, ko Šerloks varētu darīt, ja nebūtu noziedzības. Es

nevarētu Šerlokus iztēloties dzeram aliņu vīru kompānijā, skatāmie hokeju, ejam uz baznīcu, iestūrējam laulības ostā. «Jābūt ar skaidru galvu,» viņš teiktu. Kur mēs jau esam redzējuši šādu dīvaini ar augstu intelektu? Filmā *Lietus cilvēks*. Kas to redzējuši, var mēģināt atsaukt atmiņā ainu, kur *Dastina Hofmana* atveidotais varonis ar vienu skatienu nosaka izbirušo sērkočiņu skaitu vai izskaitļo atlikušās kārtis kazino.

«Tikai nepieķeries!» brālis Maikrofts saka Šerlokam. To varētu uzskatīt par Šerloka moto. «Es nepieķeros!» uzskata pats Šerloks. Tomēr, lai arī nevēlas to atzīt, patiesībā ir pieķēries lāga dvēselei Džonam Watsonam. Trešās sezonas sērijā Watsona kāzās viņš zvēr vienmēr būt blakus. Tomēr vienlaikus ir spējīgs Watsonu atstāt, ja vien situācija to prasa. Taču *lietus vīrs* neizrādīja nekādas emocionālās pieķeršanās pazīmes. Tas ļauj minēt, ka Šerlokam varētu būt viens

no autisma variantiem – Aspergera sindroms.

Tādu savas nāves scenāriju, kādu Šerloks izspēlēja Watsona acu priekšā (ar lēkšanu no debesskrāpja jumta, bērēm un kapavietu), spēj izdomāt cilvēks ar īpašu personības struktūru. Jaunā Šerloka personību kopumā raksturo vairākas īpatnības: nav izteiktas intereses kļūt bagātam (kāds viņš varētu būt, ņemot vērā spožo talantu); askētisks dzīvesveids; sociāla neveiklība; grūtības publiski uzstāties (viņš var runāt tikai par sev interesējošu tēmu); viegli ieiet transa stāvokļos, atslēdzoties no apkārtnes; intelektuāli augsti attīstīts, saskata dažādas likumsakarības, kas citiem paliek nepamanītas, saliekot kopā milzum daudz dažādu detaļu (raksturīgi cilvēkiem ar Aspergera sindromu); apveltīts ar lielisku atmiņu (īpaši vizuālo un epizodisko). Taču izrāda paradoksālu neinformētību ikdienišķos un visiem zināmos jautājumos. Nezina, ka Zeme griežas ap Sauli (Artura Konana Doila versijā). Nezina, ka Anglijai nav karaļa (jaunā Šerloka versijā). Viņš ir sociāls friks, kas neredz vajadzību atcerēties ko tādu, lai uzturētu *small talk*. Ar Aspergera sindromu sirgstošie gan lielākoties ir neveikli, bet Šerloks parāda labu dejotprasmi, kustību koordināciju un pat akrobātikas iemaņas. Taču dabā mēdz būt sastopami dažādi varianti.

Šerlokam neizpaužas daudzas emocijas, kas cilvēkiem noteiktās situācijās ir ierastas. Toties izpaužas citas. «Tēja paliek tēja, acs noteikti bija sterila,» viņš droši vien teiktu, ja kāds norādītu, ka viņa tējā peld cilvēka acs. Trūkst riebuma reakcijas. Šerlokam nerodas nāves bailes, kad citiem tās jau sen būtu. Neatzīst jūtas vai nepazīst tās. Ieraudzījis asiņojošu cilvēku, meklē slepkavu, nevis glābj dzīvību. «Kāzas un laulības nav nekas jauks,» atzīst Šerloks. Pat ja teiktajā ir zināma daļa taisnības, filmā redzams, ka intimitātes bauda Šerlokam ir sveša. Ja Šerlokam ir Aspergera sindroms, tad varam runāt par ļoti īpatnēju smadzeņu uzbūvi, kuras izveidē nozīme ir gēniem. Kā rāda neirozinātņu pētījumi, cilvēkiem ar Aspergera sindromu ir traucēta spoģuļneironu darbība, kas traucē izjust un saprast citiem raksturīgās emocijas.

Neaizmirstot, ka Šerloks ir izdomāta persona, tik un tā varam pafantazēt par viņa bērnību. Viņam līdzīgie, visticamāk, jau agrīni ir vienpatņi. Droši vien arī viņš bija vienpatnis, bez draugiem. Šerlokam padēvās eksaktie priekšmeti, citos viņš *izbrauca* ar labo atmiņu. Viņš ir mācījies spēlēt vijoli. Varbūt vecāki gribējuši sapņaino bērnu redzēt kļūstam par mūziķi. Acīm redzami, ka bijusi saasināta konkurences cīņa ar talantīgo vecāko brāli Maikroftu, kurš, kā jau ierasts vecākiem brāļiem, jūties pārāks un sociālajā hierarhijā ticis tālāk. Ļoti iespējams, ka skolasbiedri Šerlokus ķircinājuši un vietējie huligāni pat iekautājuši, ja jau turpmākajā dzīvē Šerloks izvēlēties apkarot noziedzību un cīnīties par taisnību. Šerlokam kādu brīdi varēja būt tuvs draugs, kas vēlāk aizbraucis, traģiski miris vai vienkārši viņu pametis un pievienojies ķircinātājiem. Ar māti ir bijušas komplicētas attiecības. Taču viņš iemācījies būt viens, tāpat kā viņa vecākais brālis, un drošības pēc nevienam nepieķerties un līdz galam neuzticēties. Tikai Watsons iekaro viņa uzticību, iespējams, ar savu attieksmi atgādinot bērnībā zaudēto draugu. Vai nu Šerloks ir savdabīgs ciniķis, kas smalkā veidā atspēlējas cilvēkiem par kādreizējām psihotraumatām, vai arī viņam tiešām ir Aspergera sindroms.